

Verschillende teekens en haarwervels van het paard met betrekking tot zijne handelswaarde in Nederlandsch-Indië

<https://hdl.handle.net/1874/30308>

B

No. 1930.

Vry.

J. C. Steenkamp
V. H. S.

VERSCHILLENDE
TEEKENS EN HAARWERVELS

VAN HET

PAARD

met betrekking tot zijne handelswaarde

IN

NEDERLANDSCH-INDIË.

Met een Plaat.

Prijs f 1.

1891

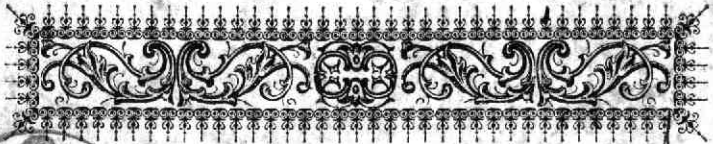
SOERABAJA

THIEME & CO.

B

1910

In Nederlandsch-Indië in het algemeen en op Java in het bijzonder, is de handelswaarde van het paard afhankelijk hoofdzakelijk van de verschillende teekens en haarwervels. Deze, al naar gelang van het aantal en hunne ligging, bepalen den prijs van het dier.

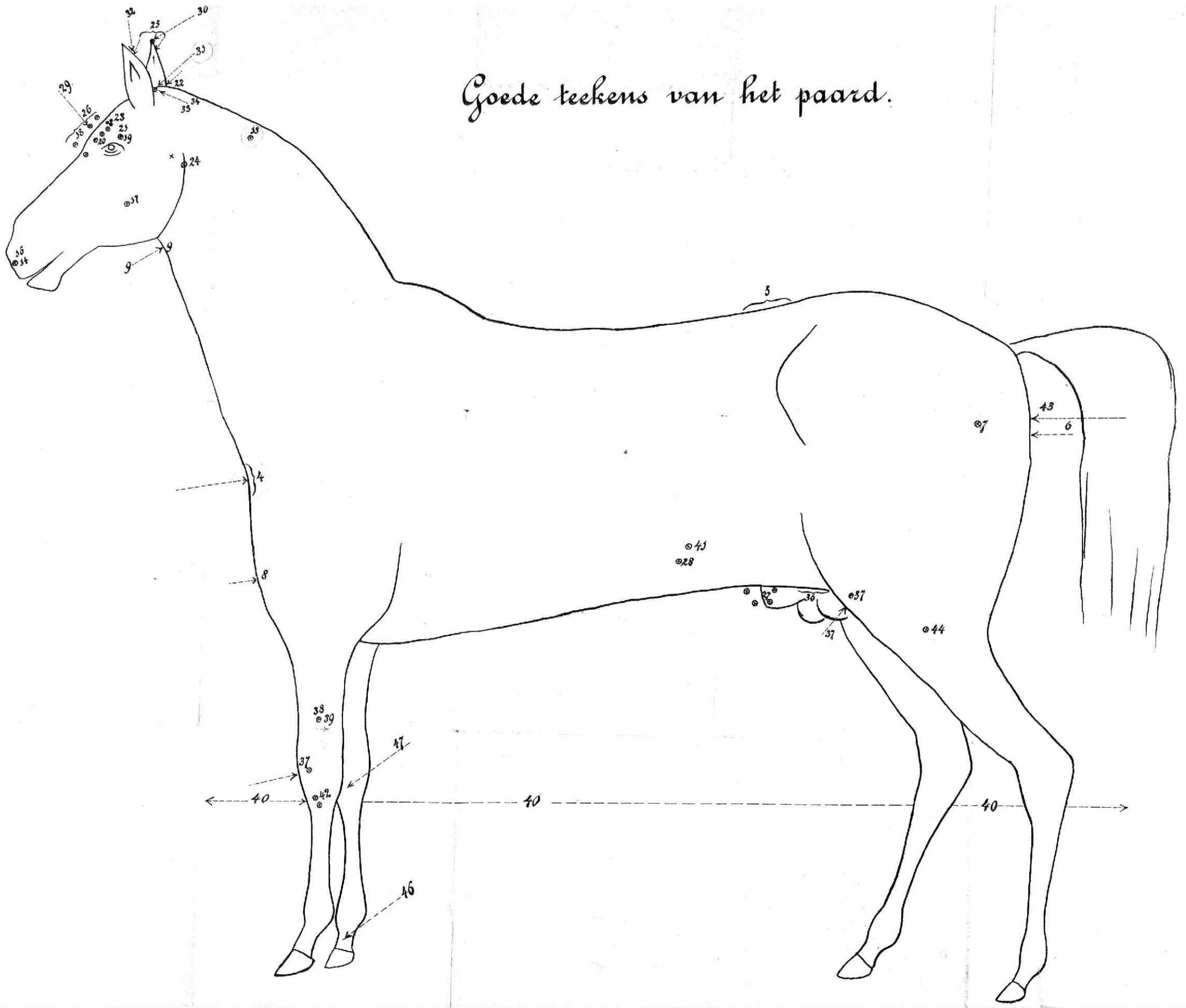
Ook in Europa worden aan enkele teekens, aan de kleuren etc. eenige waarde gehecht, zoo o. a. is daar

Een paard met een witten voet **niet** gewild
 id met twee witte voeten **ook niet**
 id met drie witte voeten **zeer** gewild
 id met vier witte voeten **een goed** oorlogspaard.

- „Un pour chacun.”
- „Deux pour les gueux.”
- „Trois pour les rois ”
- „Quatre pour combattre.”

De haarwervel op het voorhoofd moet liggen, juist op de lijn, welke de beide oogen verbindt,

Goede teekens van het paard.

Over de kleur van het paard.

Vroeger hechtte men, ook in Europa, aan de kleur eene groote waarde, en alhoewel dat tegenwoordig veel verminderd is zijn er nog velen, die aan enkele kleuren de voorkeur geven, omdat zij aan een paard met zoo'n robe betere hoedanigheden toeschrijven, dan aan andere. Zoo o. a. wordt gezegd, dat bruinen en vossen de beste paarden zijn. De Arabieren stellen de voskleurige paarden het hoogst, wat uit enkele hunner spreuken blijkt.

„Vertelt iemand U, dat hij een paard door het luchtruim heeft zien vliegen, vraag dan van welke kleur het paard was; en antwoordt hij U, dat het een vos was, geloof hem dan.”

„Koop of verkoop nooit een vos.”

*
* *

Paarden van twee kleuren zijn kleinmoedig overeenkomstig het gezegde: „Chevaux à deux couleurs, ont des cocurs de vâches.”

Terwijl van paarden, waarvan de kleur onder den buik en aan de beenen veel lichter is dan boven op het lichaam, gezegd worden slap te zijn, volgens het Engelsche spreekwoord.

„Washy in colour, washy in constitution.”

*
* *

Schimmels stonde vroeger in hoog aanzien, getuige die van Frederik den Groote en Napoleon I, die

historische vermaardheid hebben verkregen. Tegenwoordig heeft een schimmel in Europa de minste handelswaarde. met het oog op het spoedig wit worden.

Vrijwel gelooft het meerendeel thans, dat elk goed paard een goede kleur heeft.

De meeste in Indië voorkomende gunstige teekens, die de handelswaarde van het paard verhoogen, zijn de volgende:

- 1 **Winoemoerti.** Een zwart paard, dat de beide haarwervels, die links en rechts van den maantop, zoowat onder het kopstuk van het hoofdstel komen, mifs, gaat door voor het beste paard, dat het land, waarin het zich bevindt geluk aanbrengt. Ook de eigenaar van zoo'n dier zal veel geluk hebben en steeds gezond zijn.
- 2 **Poernomosidi.** Een witte schimmel met zwarte oogen en zwarte beenen brengt voortdurend geluk aan. Zoo'n paard in den oorlog jaagt den tegenstander vrees aan.
- 3 **Retno Koemolo.** Een zwart paard met witte oogen en bruine kooten is uitstekend en brengt den eigenaar geluk aan.
- 4 **Rodjowahono.** Een korenaar onder den hals, loopende naar de borst is goed, de eigenaar van zoon paard maakt zich de grooten bemind.
- 5 **Satrijo pinajoengan.** Een korenaar op de leuden.

Satrijo - pinajoengan.

(Cebu - pinajoengan) Het op den rug achter zadel in goed (Eindpunt)

Sanya - bowona (wiel - draagen) een goed Het op 4 kooten (ij kielik?)

Sonya - wijana Het is het onderkaken

wervels heeft als teeken een bijna even gunstige beteekenis als *Winoemoerti* enkelen geven er zelfs de voorkeur aan.

- 6 **Kolokawet.** Twee haarwervels links en rechts op den dam zijn goed
- 6a **Soedjen-tjatjap.** Haarwervels hoog op de ribben voor of achter de singels zijn goed.
- 7 **Soereng.** Een paard met een haarwervel op de linker bil is zeer goed voor een legeraanvoerder— hij maakt zich dan bij het leger bemind en zijne bevelen worden stipt opgevolgd.
- 8 **Matjan kakoeto srenggi.** Een paard met drie haarwervels op de borstholte maakt dat zijn eigenaar bij zijne gelijken zeer gezien is.
- 9 Een paard met een haarwervel op den strot is goed en maakt den eigenaar rijk.
- 10 **Doekoen mangsi goeno.** Een bruine merrie wier manen met witte haren vermengd zijn, is goed.
- 11 **Kokonang hanangkoerat.** Een korenaar loopende van de borst tot aan den navel brengt veel geluk aan.
- 12 **Pcestoko ladang.** Een Isabel of valk met een wervel links op de lip brengt rijkdom aan.
- 13 **Hardjopralojo.** Een bruin paard met een haarwervel hoog op den hals bij den manenkam is goed.
- 14 **Poedjonggo boekem.** Een zwart paard met een haarwervel op de bovenlip brengt geluk in den oorlog aan.
- 15 **Hamangkoerat.** Een goed oorlogspaard is een paard

met haarwewels of korenaren, loopende van de wangen tot de schaamdeelen.

16 **Nilo-Konto.** Een roodschimmel met een haarwervel op de bovenlip is goed.

17 **Doekoen maspikoelo.** Een bruine merrie, die een haarwervel op eene der wangen heeft, brengt geluk aan.

18 **Tradjoe pendem tjatjoer.** Een paard met twee naast elkander liggende haarwervels, boven de lijn der oogen en twee gelijke daaronder is geschikt voor een politie man

19 **Soereng Kore.** Een donker-bruin paard met een haarwervel boven het rechteroog maakt den eigenaar rijk.

20 **Satrio mongbolo.** Heeft een paard drie naast elkander liggende haarwervels op het voorhoofd dan is het een oorlogspard bij uitnemendheid

21 **Gedong minep.** Haarwervels juist boven de oogen vermeerderen de handelswaarde van een paard omdat de eigenaar rijk zal worden

22 **Sandi tawang.** Een haarwervel onder het rechter oor door de mauen bedekt is goed

23 **Tradjoemas** Een paard met drie in elkander loopende haarwervels op het voorhoofd brengt den eigenaar geluk aan en maakt hem bemind

24 **Badento hing tawang.** Haarwervels onder de ooren boven de oorspeekselklieren zijn zeer gezocht Men zegt dat vroeger **BATORO SALIO** zoo'n paard bereed.

*Pametri = 2. 12 achter de ooren
geheelheid 1/2 muntar (1/2 muntar)
Jamung = schild, Δ op de brast. Zeegeest
bevoordt om alle rampen.*

- 25 **Satrio soesoemping** Heeft een paard op beide ooren een haarwervel dan is het door grootwaardigheids bekleeders zeer gezocht
- 26 **Djogo satroe** Vier haarwervels in een vierkant op het voorhoofd maken het paard zeer geschikt tot oorlogspaad.
- 27 **Djojo pah roeso** Een paard met vier haarwervels op den koker is een goed oorlogspaad.
- 28 **Mego ngemoe woelan.** Een merrie met een haarwervel op den buik brengt geluk aan.
- 29 **Satrijo tjoendoek kembang.** Een paard met twee op eene horizontale lijn liggende haarwervels op het voorhoofd wordt door inlandsche vorsten zeer gezocht.
- 30 **Dewo nglajang.** Heeft een merrie een haarwervel op de punt van het rechter oor en bovendien een langen witten staart dan is zij een goed oorlogspaad.
- 31 **Doekoen mesgoelo.** Een merrie met witte mathi's (de bij wisnoemoerti genoemde twee haarwervels links en rechts van den maantop) is een goed paard.
- 32 **Djajengrono.** Een paard met een haarwervel op een der ooren is goed, want het brengt den eigenaar in zijne betrekking geluk aan.
- 33 **Satrijo manah.** Heeft een paard, behalve de reeds meermalen genoemde mathis nog twee andere, waarvan de rechtsche achterwaarts en de linksche voorwaarts ligt, dan is het een goed oorlogspaad.

n. Niekens

S. M. = H. R. v. d. keld = goed.

oujing. oujingamb = mati (W)

- 34 **Sarapsari.** Wanneer bij een paard op de plaats van de mathi's, twee korenaren loopen, wordt aan dat paard veel waarde gehecht vooral als het dienst moet doen in den krijg.
- 35 **Bowonjoro.** Een zwart paard waarvan de oogbollen donker zijn, brengt geluk in geldzaken en in liefde aan.
- 36 **Moertisari.** Een bruine hengst met een korenaar bij zijn schaamdeel is voor iemand van vorstelijk bloed; hij brengt het land van den eigenaar geluk aan.
- 37 **Soekoepanggoeng** Heeft een paard op iedere knie een haarwervel, dan brengt het veel geluk aan en is door vorsten zeer gewild.
- 38 Een paard met een haarwervel op het linker voorbeen is een goed oorlogspaard.
- 39 **Sandoeng bowo.** Een paard met vier witte beenen en een haarwervel op het linker voorbeen brengt geluk aan.
- 40 **Hastino manis.** Vier witte beenen tot even onder de knieën en de spronggewrichten zijn goed.
- 41 **Hendang nemoe woeroehan.** Een witte merrie met een haarwervel op den buik brengt vroolijkheid in huis.
- 42 **Kastozo windoe.** Een paard met één of twee haarwervels onder de knieën der voorbeenen is goed.
- 43 Een witte merrie met een haarwervel rechts en links van de kling is goed.
- 44 **Pandowo koeto besi.** Een paard met een haarwervel op de linker dij is goed.

- 45 **Pontjokali.** Drie witte voeten bij een paard maken het tot rijpaard eens konings.
- 46 **Srimangepel.** Een witte sok aan het rechter voorbeen is goed.
- 47 Een paard met witte haren op de rechterknie is een goed troepenpaard.
- ✓ 48 **Koedoet.** Een paard met vier witte beenen en een witten buik is goed.
- 49 **Moho dewo** is een bruin paard met lastige gangen, dat echter in den oorlog voldoet.
- 50 **Pan kresno mulang dewo.** Een zwart paard met zwarte oogen en lippen is een geschikt rijpaard voor iemand van vorstelijken bloede.
-

**De meeste in Indie voorkomende
teekens en haarwervels, welke de
handelswaarde van het
paard doen dalen zijn
de volgende:**

- 1 **Bremono leboe genie.** Een bruin paard met roode oogen en neus is alleen goed voor een smid, goudsmid, koperslager en in het algemeen voor hen, die met vuur omgaan.
- 2 **Soenjotoko.** Een mathi (zie boven) rechts of links zittende is slecht — de ruiter valt dikwijls van zoo'n paard
- 3 **Roeboeh Karno.** Liggen de mathi's te veel achterwaarts — komen zij dus achter het kopstuk van het hoofdstel, dan is het paard niet gewild, omdat de eigenaar gewoonlijk uit zijne betrekking ontslagen wordt of in den oorlog veel moeilijkheden zal ondervinden
- 4 **Mathi soewoeng.** Mist een paard (geen zwarte) de beide mathi's, dan heeft het weinig handelswaarde, omdat de wenschen van den eigenaar niet vervuld worden.
- 5 **Satrijoh kapanah.** Heeft een paard behalve de twee gewone mathi's nog twee andere, waarvan de rechtsche voorwaarts en de linksche achterwaarts is gelegen, dan is het een slecht oorlogspaad.

- 6 **Pagas.** Een haarwervel op de punt van het rechter oor brengt ongeluk aan.
- 7 **Dandang aring-aring** Heeft een paard een haarwervel in het oor, dan is het niet gewild
- 8 **Dandang soesoewoong.** Haarwervels op de slapen hebben geen gunstige beteekenis.
- 9 **Dandang soesoeping** Een haarwervel juist onder het oor, vermindert eveneens de handelswaarde van het paard.
- 10 Een haarwervel op de punt van het linkeroor gaat gewoonlijk gepaard met schrikachtigheid.
- 11 **Dandang sasen kang.** Een haarwervel midden op het oor, maakt dat de eigenaar dikwijls slechte tijding krijgt.
- 12 **Kelorot** Een paard met een haarwervel op het voorhoofd, onder de lijn die de beide oogen verbindt is niet gewild.
- 13 **Bojo kapranggoel.** Heeft een paard één haarwervel boven- en één haarwervel onder de lijn der oogen, dan brengt het den eigenaar dikwijls in moeilijkheden.
- 14 **Toeroen tanggis.** Een haarwervel op een der traanholten is van slechte beteekenis. *Tanggis & Jaman*
- (W) 15 **Tadah loeh.** Een haarwervel onder het oog vermindert de handelswaarde. *Zij, vras ziek kan het schiet in leeuwoud; omzien*
- 16 **Koeto westhi.** Twee haarwervels boven de neusgaten zijn slecht.
- 17 **Goedigo ngilo.** Een bruin paard met een haarwervel bij het linkeroog is ondeugend; de ruiter valt dikwijls van zoo'n paard.

Satria kapannah links 2. luid (S)

- 18 **Koeris**. Een paard met een haarwervel rechts op de bovenlip, maakt van den eigenaar een verkwister.
- 19 **Boekem**. Op beide wangen een haarwervel habbende, brengt het paard den eigenaar op slechte gedachten.
- 20 **Ahil of kemil**. Een wervel op een der wangen. De eigenaar krijgt dikwijls twist
- 21 **Kemil**. Paarden met haarwervels op een der wangen maken dat de eigenaar niet kan sparen.
- 22 **Sendang kalingko**. Heeft een paard twee haarwervels op een der wangen dan deugt het niet
- 23 **Gorok**. Een haarwervel op den strot is zeer slecht.
- 24 **Toenggeng tojo**. Een paard met een haarwervel op den schoft brengt ziekte in huis.
- 25 **Benggang karso**. Een paard met een gedeukten hals, heeft weinig handelswaarde, omdat de eigenaar van zijn meerderen dikwijls ontevredenheidsbetuigingen krijgt.
- 26 **Songkolo kaloeng**. Een haarwervel op den hals, eene handbreedte van het oor is een slecht teeken.
- 27 **Satrijo wirang**. Een paard met een haarwervel op de rechter halsvlakte is slecht; het maakt den eigenaar dikwijls beschaamd.
- (71) 28 **Hoetah hati**: Een haarwervel op de borstholte brengt ongeluk aan. *Borok-hati = ongeluk-hals, borok-hati, stekken*
- 29 **Djalak talpoera**. Een paard met korte manen is slecht
- 30 **Kolo djongkok**. Een haarwervel op dat gedeelte van den rug waar de zadel komt te liggen is

- zeer slecht. — Iemand die een paard met dat teeken berijdt, krijgt een ongeluk
- 31 **Kolo loewang** Een paard met een gedeukten rug brengt den eigenaar in moeilijkheden en maakt hem ziek.
- 32 **Kolo sapit**. Een haarwervel op den buik, waar de singels komen te liggen is slecht.
- 33 **Pasoepati** Een haarwervel juist midden op de borst brengt ongeluk aan.
- 34 **Klabang angleng** Een korenaar loopende van het kruis naar den aars is slecht. *(a)* *W. op den bil. maar*
fans panas (onheil)
- 35 **Dendeng wong**. Een haarwervel op den buik, waar ongeveer de voet van den ruitser komt is voor een paard het slechtste teeken.
- 36 **Berantjak**. Een haarwervel op een der liezen is slecht.
- temperate* 37 **Kelabang kapipit**. *gkennis* Een korenaar dicht achter den elleboog is zeer slecht en brengt sterfte in huis. *(a)*
- 38 **Kolo moemboel** Iemand die een bruin paard met een haarwervel onder de singels in den oorlog rijdt, wordt gedood.
- 39 **Temboeng boso** Een haarwervel rechts en links op de liezen is slecht.
- 40 **Doergo rantjono**. Een bruine merrie met een haarwervel op een der dijen is slecht.
- 41 **Haneroes** Een schimmel met een haarwervel op een der billen is slecht.
- 42 **Kombang angleng**. Een paard met een haarwervel op een der dijen, nabij den aars is slecht.

43 **Doedak angrem.** Een paard met één witte vlek op de roede brengt ziekte in huis.

44 **Toewak** Een haarwervel onder den buik is goed noch slecht

45 **Hartjoetoero.** Een schimmel met een haarwervel midden op den buik brengt ongeluk aan

46 **Sanglir.** Een paard met één bal, brengt ziekte in huis.

47 **Soedock.** Een haarwervel op den buik rechts of links zittende, maakt van den eigenaar een dief.

48 **Bajo-ngangsar.** Een korenaar loopende van den buik tot de schaamdeelen van een hengst brengt ongeluk aan.

49 **Doergodadak.** Een paard, dat moeilijk watert, brengt ziekte in huis.

50 **Panggoeng rentjoh.** Een paard met haarwervels op drie beenen is een lastig paard.

51 **Doromapak.** Een paard met een haarwervel op het rechter voorbeen deugt niet.

52 **Doergongerik.** Een paard dat watert als het ligt, en daarbij rochelt, maakt dat de eigenaar en zijne geheele familie uitsterft.

Hetzelfde als boven gebeurt, wanneer het paard watert met twee stralen.

54 **Hondomoestoko.** Een paard met een haarwervel op de knie van een der voorbeenen is gevaarlijk om gereden te worden.

55 **Hondosojo.** Een paard met twee haarwervels op een der kogels is zeer slecht

Saliva op den buik slecht

- 56 **Dandang mangajah.** Een zwarte merrie met een haarwervel op het linkervoorbeen is slecht
- 57 **Samparwangké.** Een paard met twee witte achterbeenen is slecht
- 58 Een haarwervel op den koot is slecht.
- 59 **Panggoeng rentjok.** Een bruin paard met een haarwervel op een der linkerbeenen veroorzaakt den dood van den ruiter.
- 60 **Bendono katoetoetan.** Een paard met een haarwervel op de beide kogels boven de vetlokken der achterbeenen is een slecht oorlogspaar.
- 61 **Goligap astro.** Een haarwervel op de binnenvlakte van de dij is slecht
- 62 **Walang kentjet.** Een paard met drie witte beenen is slecht, werpt den ruiter er dikwijls af, bijt en slaat.
- 63 **Fandoeng watang** Een witte sok aan een voor- en achterbeen, aan den zelfden kant is slecht
- 64 **Hanambang liring.** Een paard met drie witte kogels en een haarwervel op de beide voorknieën brengt den eigenaar in discredit.
- 65 **Hasthomanik** Een paard met vier witte beenen van af de knieën en spronggewrichten tot aan de hoeven is slecht.
- 66 **Walang katoenon.** Witte kogels aan de achterbeenen zijn slecht.
- 67 **Sri katimpal.** Twee witte sokken aan de voorbeenen zijn slecht, de eigenaar verarmt.
- 68 **Toempar ingas.** Een haarwervel op den staartwortel brengt ziekte teweeg.

- 69 **Boentel majit.** Een paard dat witte haren en een zwarten staart heeft is slecht.
- 70 **Tekong.** Een paard, dat zijn staart scheef draagt is slecht.
- 71 **Boentel oepas.** Een hengst zender haaktanden is evenals eene merrie met haaktanden niet gewild.
- 72 **Soesoeh wigar.** Wanneer bij een paard enkele haren van den straat in den aars komen, wordt het zeer slecht genoemd, omdat de eigenaar zich bij vrienden en meerderen gehaat maakt.
- 73 **Pantjas ngawé.** Een bruin paard wiens haren van den staart aan elkander plakken is niet gewild.
- 74 **Lintang sarat.** Een korenaar op den staart is slecht.
- 75 **Sapoe wédar.** Een paard zonder haargroei op de punt van den staartwortel maakt dat de eigenaar geen geld kan opsparen.
- 76 **Pantjal hangore.** Een paard met een staart, die zich krult, als het dier bereden wordt, brengt ongeluk aan. ²

Baeringen spoken van Salisoe.
 = mindeley, oelstboek. P. paaja: M. whotel
 P. Sangha: M. Strookend